

[B] **TOCH MOOI DAT DIT GEDICHT NIET NODIG IS.
MENNO WIGMAN TUSSEN VERVAL EN
VERWONDERING**

In zijn vorige bundel *Mijn naam is legioen* (2012) bereikte Menno Wigman een poëtisch hoogtepunt. Met thema's en technieken die hij, zoals gebruikelijk, ontleende aan negentiende-eeuwse decadentistische dichters, gaf hij in die bundel briljant vorm aan het *spleen* van de eenentwintigste-eeuwse massamens.¹ Snoeihard en met strakke beelden maakte hij duidelijk dat individualisering een synoniem geworden is voor vereenzaming, dat onder het alles mag en alles kan van de laatkapitalistische rede in feite een enorme emotionele leegte schuilgaat. De bundel had met voorsprong de VSB Poëzieprijs 2013 moeten winnen, maar kwam niet verder dan een nominatie – de jury schatte Ester Naomi Perquins *Celinspecties* kennelijk hoger in.

Hoe dan ook was het uitkijken naar Wigmans nieuwe bundel, die begin 2016 verscheen en de titel *Slordig met geluk* meekreeg. Zou die er net zo hard en raak inhakken als de vorige? Het antwoord is helaas negatief. De bundel mist scherpte. Wigman blijft te veel hangen in plichtmatige stukken en persoonlijke besognes om de lezer echt te raken.

Wat die plichtmatige stukken dan zijn? Er zijn de “officiële” gedichten, die Wigman schreef over de stad waar hij, zoals het luidt in een gedicht, misschien “te lang” heeft gewoond; van 2012 tot 2014 was hij immers stadsdichter van Amsterdam. De bundel bevat daarnaast gedichten over openbare figuren (Willem-Alexander, Prins Friso, Gerrit Komrij, Thomas Blondeau) en een aantal verzen die tot stand zijn gekomen in het kader van de Eenzame Uitvaart.

Ook autobiografische omstandigheden hebben deze bundel sterk geïnspireerd. “Nog geen halfjaar [na zijn stadsdichterschap]”, lezen we expliciet op de achterflap, “spoelde hij met een mysterieuze hartkwaal op intensive care aan.” Titels als ‘Opname’, ‘Pijn’, ‘Intensive care’ en ‘Afscheid van mijn lichaam’ refereren daaraan. De confrontatie

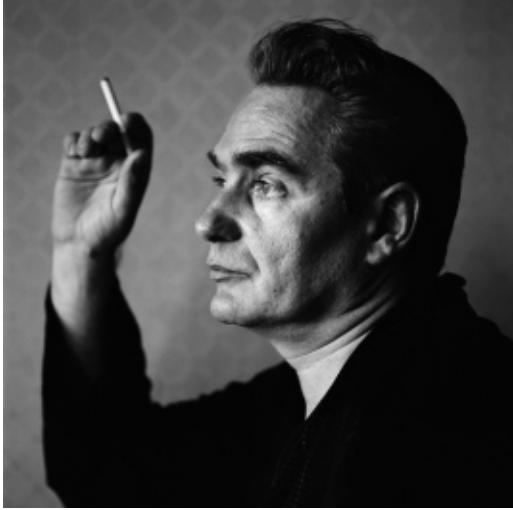
met de eigen feilbaarheid leidt tot herinneringen aan de dood van de vader en de moeder (“Ik ken geen dood die zo gestonken heeft”), maar ook tot een overdenking van de eigen jeugd, bijvoorbeeld in ‘Rien ne va plus’: “Je zult maar zestien zijn en lelijk. Zoals jij.” De puberpoëet die in dit gedicht aan het woord is, stort zich op Rimbaud en Baudelaire, schrijft zijn verwekkers “stuk” en waant zich in zijn werk een heerser over het leven, “een spotziek joch met een duivel tussen zijn dijen/ dat ooit de mooiste meisjes zal berijden”. Maar later komt de ontnuchtering:

En nu, haast zesendertig, ziek en mensenschuw,
door poëzie van alles om je heen vervreemd,
nu kijk je naar je hand en spuug je op je pen.

Het motto van Slauerhoff dat aan dit gedicht vooraf gaat, “Ik wou dat ik nooit een gedicht had gezien”, zet de toon voor de strijd die in *Slordig met geluk* uitgevochten wordt. De dichter veracht zichzelf, veracht de poëzie, die hem vervreemd heeft “van alles om [hem] heen”, ziet zijn verzen als een vorm van “zelfhaat”. Hij “spuugt op zijn pen” en ziet in een nieuwjaarsgedicht op tegen wat nog komen moet: “straks zit je een leven lang/ te schrijven hoe je leeft”. De literatuur heeft het verkorven: “Wees slim en lees geen boeken uit.”

Het gedweep met zwartgalligheid en tristesse, dat in vorige bundels nog overtuigend deel uitmaakte van Wigmans decadentistische pose, wordt in *Slordig met geluk* bekeken als een ziekelijke vorm van zelfkwellen: “je hoopte je kapot”, je “kwelt je met gedachten aan de dood”. Het komt hem nu voor als een zwakte, een gebrek aan zelfzorg. Want “O ja, [hij] hield van wijn, van zwaar doorrookte feesten”, maar nu de spreker in een ziekbed ligt, vraagt hij zich toch gewoon af: “Waarom, mijn lichaam, heb ik nooit in je geloofd?”

Aan het einde van de bundel lijkt de spreker, enigszins verrassend, in het reïne te komen met zichzelf. In ‘Geluk heeft een adres’ wordt “een dag/ van koffie, kamerjassen en geluk/ om niks” beschreven – en het eindigt met het paradoxale vers “Toch mooi dat dit/ gedicht niet nodig is.” Alsof hij afscheid neemt van de poëzie. Alsof hij de literatuur niet meer nodig heeft als legitimering voor het leven. Wat dan in de plaats komt? De ‘Liefde’ – zoals het voorlaatste gedicht van de bundel heet:

Menno Wigman, Foto Bianca Sistermans.

De winter van misnoegen is voorbij.
Zie hoe ik parel in het voorjaar. - Jij!
Ik zwierf zo lang van ik naar ik naar ik
en nu zie ik alleen nog jouw gezicht.

En er zijn de “mooie dingen” die in slotgedicht ‘Oneindig wakker’ beschreven worden, van “je hand die voor het eerst een kattenvacht streelt” tot “het wonder dat geen dag zich ooit herhaalt”.

Daarmee lijkt *Slordig met geluk* het werkstuk te zijn van een dichter die zich in een overgangsfase bevindt – een dichter die zijn oude, egocentrische, decadentistische veren aflegt en die zich na een diepe crisis weer verzoent met zichzelf en met de wereld. Op enkele welluidende versregels na (“Het donker had mijn vaders kleren aan”, “De man die uit een vulva viel”, “Zo kostbaar kan een kut niet zijn”) heeft deze bundel poëtisch niet erg veel te bieden; te veel gedichten eindigen erg flauw (“Het donker heeft ook niet je kleren aan./ Al tien jaar ben je van je huid beroofd./ Ik zoek niet langer woorden voor vergaan.”). Alleen “Tegen de natuur” had ook in *Mijn naam is legioen* kunnen staan (de natuur wordt er vergeleken met “een kapotte tv” en omschreven als “dit groene braaksel”). Maar in die bundel beschreef Wigman zijn ziekte als een ziekte van deze tijd, als een cultureel fenomeen dat ons allemaal besmet heeft, waardoor hij relevant werd voor elke lezer. In

Slordig met geluk verwoordt de dichter alleen zijn eigen demonen. Maar misschien leidt de hernieuwde verzoening met de wereld, die aan het einde van de bundel aangekondigd wordt, tot een nieuwe Wigman: een dichter die niet langer het verval bezingt, maar de verwondering.

BART VAN DER STRAETEN

MENNO WIGMAN, *Slordig met geluk*, Prometheus, Amsterdam, 2016, 61 p.

Noot

(1) Zie LAURENS HAM, “Meedogend of meedogenloos. Over recent werk van Menno Wigman”, *Ons Erfdeel*, jg. 55 (2012), nr. 3, pp. 161-163.